

1) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Kirsten Jacobsen.

Første næstformand (Enggaard):

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles fra og med den 15. januar 1981, og at stedfortræderen indkaldes som midlertidigt medlem. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.

Forhandling

J. K. Hansen (S):

Folketinget har nu vedtaget at meddele orlov til et medlem og at indkalde stedfortræderen.

Som ordfører for udvalget til valgs prøvelse skal jeg herefter tillade mig at gøre indstilling om, at stedfortræderen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget.

Fru *Kirsten Jacobsen* er valgt i Nordjyllands amtskreds, og i anledning af hendes orlov indkaldes 1. stedfortræder for fremskridtspartiet i denne amtskreds, læge *Finnur Erlendsson*.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde i dag behandlet denne sag, og jeg kan herefter på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling

Læge *Finnur Erlendsson* godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 15. januar 1981.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 95 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om kommunale valg.

(Lovforslag nr. L 100. Fremsat 11/12 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Kirsten Andersen (S):

Indenrigsministerens forslag om ændringer i den kommunale valglov indeholder flere gode ting. Den vigtigste er bestemmelsen om at give indvanderne kommunal valgret og valgbaghed, hvis de har boet fast i Danmark i 3 år.

Da folketinget for et par måneder siden diskuterede indvandrerpolitik, blev der fra stort set alle partier i salen givet udtryk for ønske om at forbedre indvandrerens forhold og fremme integrationen. Den kommunale valgret er et af midlerne hertil. De mange indvandrere, Danmark fik i 1960'erne og først i 1970'erne, har i årene siden bidraget med deres arbejdskraft til vort samfund. Det er både ret og rimeligt at betragte dem som ligeværdige borgere med samme mulighed for at få indflydelse på de politiske beslutninger i lokalsamfundene.

Vi nærer ingen betænkeligheder ved at støtte forslaget. Det er dog klart, at udvidelsen af den kreds af personer, der kan deltage i de kommunale valg, vil medføre et behov for en informationsvirksomhed rettet mod denne nye gruppe af førstegangsvælgere såvel fra statens side som fra de politiske partiers. Det er der ikke noget nyt i. Allerede før valget i 1978 udarbejdede indenrigsministeriet brochuremateriale til de nordiske statsborgere, der kunne stemme første gang, og det vil vel være naturligt at tilrettelægge en bredt anlagt oplysningskampagne inden valget til efteråret, hvor både presse, radio og TV benyttes.

Lovforslaget indeholder også en nyordning med hensyn til stillerantallet for kandidatlistes, sådan at kommunalbestyrelser i kommuner med over 25.000 indbyggere kan beslutte at forhøje stillerantallet, dog maksimalt til 1 promille af kommunens vælgerantal ved sidste valg. Baggrunden for forslaget fremgår bl. a. af de oversigter, der er i betænkning nr. 903 fra valglovsudvalget. Fire kommuner havde ved sidste valg flere end 20 opstillede lister. Københavns kommune toppede med 26; kun 11 af de 26 lister opnåede repræsentation. Antallene af de afgivne stemmer på de øvrige lister var meget små; såle-

[Kirsten Andersen]

des fik 8 af listerne ikke engang 400 stemmer hver, de fleste endda noget under.

Vi mener ikke, at der er noget urimeligt i, at der skal dokumenteres en vis opbakning blandt vælgerne, for at man kan stille op med en liste til et kommunalvalg. Det gør ikke noget, at det kan blive lidt sværere og lidt mere arbejdskrævende end hidtil i de større kommuner.

Lovforslaget lægger ikke op til ændringer vedrørende opstillingsformen til de kommunale valg. Det er vi tilfreds med, fordi vi stadig væk ikke mener, det vil være en god idé at give adgang til sideordnet opstilling ved disse valg, først og fremmest af hensyn til kontinuiteten i arbejdet, som vi gerne ser styrket. Ud fra denne grundholdning finder vi dog, at der måske i udvalget kan være grund til at se på beslægtede spørgsmål.

Man kunne her overveje en ændring af de regler, der ligger til grund for opgørelsen af valgresultatet, for så vidt angår de overskydende personlige stemmer. Disse stemmer tæller i dag naturligvis med i opgørelsen af listens samlede antal stemmer og har dermed betydning for, hvor mange mandater listen får valgt. Derudover ses der bort fra dem. Vi mener, at det bør drøftes, om disse overskydende personlige stemmer kunne tillægges listestemmerne og fordeles på de ikke-valgte kandidater efter de samme principper, som listestemmerne bliver det.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne meddele socialdemokratiets støtte til lovforslaget.

Bundgaard Nielsen (V):

Lovforslaget indeholder foruden de tekniske og redaktionelle ændringer især to væsentlige principielle ændringer, som fru Kirsten Andersen netop var inde på. De tekniske og redaktionelle ændringer synes vi ikke fra venstres side giver anledning til indvendinger.

Forslaget om en udvidelse af antallet af stemmeberettigede og valgbare til at omfatte alle udlændinge, såfremt disse har været bosat i Danmark i 3 år, kan derimod nok give anledning til store overvejelser.

Loven indeholder allerede på nuværende tidspunkt regler om, at nordiske statsborgere efter 3 års ophold i Danmark skal have stemmeret. Denne lovbestemmelse har venstre

tidligere accepteret, og den kan da også forsvares med, at de nordiske statsborgere tilhører vor egen kulturkreds og har sprog og samfundssystemer, der ligner det danske så meget, at man kan regne med, at disse allerede efter 3 års ophold i Danmark har opnået så stor indsigt og indleven i danske forhold, at det er rimeligt at give dem valgret og valgbarhed til vore kommunale råd.

Det stiller sig imidlertid noget anderledes, når regeringen ønsker at udvide bestemmelsen til at gælde alle udlændinge. De forskelle, der består mellem danske statsborgere og indvandrerne i sproglig, kulturel og samfundsmæssig henseende, er ofte så store, at man ikke efter blot 3 års ophold i Danmark kan forvente den fornødne indsigt i danske forhold. Det kan i den forbindelse være rimeligt at pege på, at Europarådet i 1973 anbefalede, at indvandrere fik valgret og valgbarhed efter 5 års ophold i landet og heraf 3 år i den pågældende kommune.

Regeringen havde indtil efteråret 1979 det synspunkt, at en udvidelse af valgretten til at omfatte alle EF-borgere burde afvente resultatet af drøftelser og eventuelt en resolution i EF. Men nu vil regeringen altså gå endnu videre og indføre en ordning for alle udlændinge, selv om der endnu ikke foreligger nogen EF-vedtagelse.

Venstre ser positivt på en udvikling, der vil medføre, at EF-borgere får valgret i alle medlemslandene efter et rimeligt åremåls ophold i det pågældende land. Men en lovgivning herom skal bygge på gensidighed, således at udlændingene kun får valgret i Danmark, hvis danskere får eller har udsigt til at få en tilsvarende ret i det pågældende land. På det grundlag vil venstre gerne medvirke til en lovændring på dette punkt, men vi vil til gengæld afvise, at hele verden nu skal have valgret ved kommunale valg i Danmark uden anden betingelse end 3 års ophold her i landet.

Det andet væsentlige forslag til ændring af loven er bestemmelsen om, at kommuner med over 25.000 vælgere skal kunne beslutte, at antallet af stillere skal være mindst 1 promille af vælgerne i kommunen eller amtskommunen. Venstre er positivt indstillet over for tanken bag dette forslag, nemlig at det er rimeligt, at der består et vist forhold mellem antallet af vælgere og antallet af stillere. Men dette forudsætter imidlertid, at amter og

[Bundgaard Nielsen]

kommuner ikke får muligheder for at vælge, om man vil indføre ordningen eller ikke, men at man har ens regler overalt.

Vi vil gerne i udvalget diskutere, om promillesatsen netop skal være én, og om det vil være rimeligt, at man fastsatte et bestemt antal stillere som en overgrænse. I Københavns kommune og i de fleste af amterne skal der op mod 400 stillere på listen, og det finder venstre er et overdrevent stort tal.

Disse spørgsmål vil vi gerne drøfte i udvalget, ligesom vi gerne vil høre, hvad Kommunernes Landsforening og Amdsrådsforeningen mener om forslagene.

Flemming Jensen (KF):

De fleste lovforslag om kommunale anliggender er jo en blanding af noget praktisk – man skal have tingene til at fungere på bedst mulig måde, og man har her erfaringerne fra landets kommuner at bygge på – og så noget principielt. Vi har allerede i denne samling haft typiske eksempler på denne blanding. Ved de tidligere behandlinger bemærkede vi, at indenrigsministeren med styrke slog fast, at han var særdeles forhandlingsvillig, ligesom det fremgik, at det var af betydning for ministeren, at disse vigtige love på kommunale områder fik en bred tilslutning. Forhåbentlig er det en forglemmelse, at ministeren endnu ikke har sagt det samme om dette forslag.

Om de mere praktiske ændringer i lovforslaget har jeg ikke mange bemærkninger at gøre. De obligatoriske valgkort har vi behandlet i anden forbindelse; hjælpeaktionen over for de stakkels mennesker, der ser sig selv placeret på flere lister, må være rimelig. Vi finder også, man gør en kærlighedsgerning, når man slår fast, at kandidater kan bemyndige en eller flere stillere til at foretage anmeldelser af diverse forbund. I øvrigt egner disse praktiske problemer sig naturligvis bedre til en gennemgang i udvalget, hvor de mere uklare ting måske kan blive belyst.

Det er ikke her, vore synspunkter først og fremmest kommer til at kolliderer, vel heller ikke i forslaget om, at en kommunalbestyrelse kan forhøje stillerantallet til den maksimale ene promise, der har været nævnt. Motiveringen har man fundet bl. a. i Københavns kommune, og det må være rimeligt, at man

skal dokumentere et vist vælgertilhørsforhold.

Jeg skal ikke på forhånd sige, om et eventuelt krav om 406 stillere i Københavns kommune vil virke, som man forestiller sig det. Det vil først tiden vise. Men jeg ved, at mange af de folk i Københavns bystyre, der kender tingene indefra, har den opfattelse – og ministeren har det altså også – at det kan virke sådan, at vi med andre ord får en vis garanti for, at de lister, der stiller op, også har i hvert fald nogen tilslutning.

Ud fra dette synspunkt er vi fra konservativ side indstillet på at støtte forslaget. Den ene promise er i øvrigt et tal af så lav en størrelse, at det i hvert fald ikke kan give anledning til nogen form for påstand om en manglende demokratisk indstilling.

Men så kommer vi til hovedanstødsstenen i forslaget, tanken om, at personer, der ikke har dansk indfødsret, får valgret, såfremt de har haft fast bopæl i riget de sidste 3 år forud for valget. Det konservative folkeparti finder ikke dette forslag rimeligt. Der vil – men det er naturligvis ikke altafgørende – selvfølgelig være en lang række praktiske problemer ved en sådan udvidelse af valgretten, selv om ministeren dog fastslår, og det er da beroligende, at valghandlingen fortsat skal foregå på dansk.

Der vil tillige – og heller ikke dette er en afgørende – være en række økonomiske problemer, og jeg må erkende, at jeg tror ikke ret meget på, at det beløb på 100.000 kr., ministeren opgiver, slår til. Vi kan bare pege på, hvad der er sket i Sverige.

Men det principielle er, at efter vor opfattelse bør indfødsret og stemmeret følges. Vi ved, der er gjort undtagelser, men det er undtagelser med borgere fra lande, der er os meget nærstående, som meget nemt kan beherske det danske sprog og har et vist betydeligt kendskab til dansk politik og danske politiske forhold. Og det er ikke mindre væsentligt i kommunerne, end det er landspolitisk.

Vi vil gerne sige, at man har nu skelnet mellem gæstearbejdere og indvandrere. Det kan vi også gøre. De udlændinge, der kommer hertil, og som ikke vil være gæstearbejdere, men indvandrere, skal være velkomne. Men så må de gå samme vej som alle andre, så må de søge et dansk statsborgerskab og få det. Her er ikke tale om nynationalisme eller

[Flemming Jensen]

diskrimination. Jeg er overbevist om, at der også her i tinget er medlemmer, hvis aner for relativt få år siden kom her til landet. De var indvandrere og besluttede, at de ville være danske – og blev det. Det afgørende er nemlig tilpasningen til vores samfund, og det er den, som adskiller den gæst, der kun bliver her i nogle få år, fra den, der tager skridtet fuldt ud.

Når gæstearbejderne ønsker det, er de velkomne til at blive indvandrere på lige fod med alle andre og få det danske statsborgerskab. Også som danske statsborgere kan de være med til at berige vores kultur med det, de har medbragt. Og samtidig har de så bevist deres ønske om den integration, der tales så meget om. Det er næppe tilfældigt, at danske få stater har taget det skridt, ministeren her foreslår: Irland, Sverige og Victoria i Australien. Vi synes ikke, vi behøver at stå i kø for at komme med i dette selskab.

Knud Lind (FP):

På fremskridtspartiets vegne skal jeg fremsætte følgende principielle bemærkninger om regeringens lovforslag om ændring af lov om kommunale valg.

Efter bemærkningerne til lovforslaget er lovforslaget delt op i 3 punkter. Regeringen ønsker at give udenlandske statsborgere valgret, såfremt disse har haft fast bopæl i riget de sidste 3 år forud for kommunalt valg. Lovforslaget indeholder desuden en række konsekvensændringer i forhold til ændringerne af lov om valg til folketinget, som blev gennemført ved lov nr. 145 af 30. april 1980. Endelig har man foreslået en række lovændringer af redaktionel art.

For så vidt angår udenlandske statsborgers ret til at stemme ved kommunevalgene, er fremskridtspartiets stilling klar. Vi kan ikke gå ind for denne ændring af den kommunale valglov. Jeg vil gerne bruge en del tid på begrundelsen for, at vi ikke kan gå ind for, at udlændinge får valgret efter at have opholdt sig og haft fast bopæl i Danmark i 3 år. Når jeg understreger denne begrundelse, er det, fordi vi ikke ønsker at blive skreget ud i TV og radio som racister. Men vi har en holdning til dette, og vi vil begrunde denne holdning.

Fremskridtspartiet mener, at der med dette forslag om ændring af den kommunale valg-

lov ligger en klar devaluering af de kommunale opgaver, af det nære demokrati, i forhold til folketingets arbejde. Man må nære en principiel betænkelighed ved, at man her skelner mellem retten til at deltage i folketingsvalg og retten til at deltage i kommunalvalg for de udenlandske statsborgere. I grundlovens § 29, stk. 1, står:

»Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret og fast bopæl i riget . . . .«

Udenlandske statsborgere skal normalt have opholdt sig her i landet i mindst syv år, og ved behandlingen af indfødsretsansøgningen lægges det almindelige synspunkt til grund, at ansøgeren gennem sit ophold i Danmark skal have opnået et sådant tilhørsforhold til det danske samfund, at det vil være naturligt eller ønskeligt at meddele den udenlandske statsborger dansk indfødsret. I den forbindelse angiver man, at ansøgere, der ikke er det danske sprog mægtig i nogenlunde samme omfang som danske på samme dannelsesstrin, normalt ikke kan forvente naturalisation, og man forventer fem hovedbestanddele opfyldt: man skal kunne forstå dansk, tale dansk, skrive og læse dansk og have det som hjemmesprog.

Disse krav, som her er skitseret, er i realiteten de krav, man stiller til en udlænding, som ønsker at have valgret til det danske folketing. Det er derfor en klar nedvurdering af det kommunale politiske arbejde, når regeringen lægger et lovforslag frem, hvorefter man blot kræver, at udlændingen er fyldt 18 år, og at pågældende i de sidste tre år har haft fast bopæl her i riget forud for valget. Ikke et ord nævnes der om, at pågældende skal kunne tale, forstå eller læse det danske sprog.

Under bemærkningerne til forslaget om lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser oplyser regeringen, at lovforslaget ikke vil indebære administrative konsekvenser for staten eller kommunerne.

For staten indebærer forslaget, oplyser man om indvandrernes adgang til at deltage i kommunale valg, udgifter til information. Disse udgifter anslås til ca. 100.000 kr., men ifølge regeringen skulle det altså ikke kunne give nogen administrative konsekvenser hverken for staten eller for kommunerne.

Denne påstand holder imidlertid ikke ved nærmere undersøgelse. Folketinget har netop

[Knud Lind]

færdigbehandlet forslag om ændring af de kommunale styrelseslove, og det undrer mig, at man ikke i samme forbindelse havde tænkt på, hvilke konsekvenser administrativt og økonomisk dette forslag her om, at udlændinge skulle være valgbare til kommunerne, kunne indebære, når vi tager i betragtning, at den udenlandske statsborger ikke behøver at kunne tale dansk. Jeg behøver blot at nævne § 8, stk. 3, i den kommunale styrelseslov, hvor der står:

»Borgmesteren giver inden kommunalbestyrelsens møder i videst muligt omfang medlemmerne underretning om, hvilke sager der vil komme til behandling på mødet, og sørger så vidt muligt for, at sagerne og de oplysninger, der er tilvejebragt til bedømmelse af disse, fremlægges til medlemmernes eftersyn i et passende tidsrum forinden mødet.«

Hvorledes skal borgmesteren give en udlænding, der måske kun taler urdu, besked om, hvilke sager der vil komme til behandling på mødet, og sørge for, at sagerne og de oplysninger, der er tilvejebragt til bedømmelse af disse, fremlægges til den pågældendes eftersyn?

Hvis man ser den ændrede § 20's nye stk. 5 i den kommunale styrelseslov, hvor der står: »Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen har med de begrænsninger, der følger af lovgivningens regler om tavshedspligt, ret til efter anmodning at modtage dagsordener og udskrifter af beslutningsprotokoller, der udsendes til medlemmerne af udvalg, som den pågældende ikke er medlem af, samt efter amodning i de enkelte tilfælde sagsmateriale i samme omfang som udvalgets medlemmer«, så må man undre sig, når man ikke forlanger noget sprogkrav.

Når man fra regeringens side i sit lovforslag her om kommunalvalg ikke stiller krav om, at udlændinge kan forstå, læse og tale dansk, må man gå ud fra, at man ønsker at oversætte det hele, således at styrelsesloven bliver overholdt til punkt og prikke. I Ishøj kommune f. eks. vil der ved kommunevalget i 1981 muligvis blive valgt 1-2 udenlandske statsborgere ind, og det kunne være to udenlandske statsborgere af forskellig nationalitet. Jeg er ikke sikker på, at de 100.000 kr., regeringen har sat af til information, vil række til, og de vil slet ikke række til ude i Ishøj kommune, hvis man skulle ansætte to for-

skellige tolke under et kommunalbestyrelsesmøde, socialudvalgsmøde, møde i teknisk udvalg osv. Der findes ifølge betænkningen om revision af lov om kommunale valg nr. 903 af 1980 ca. 46.000 udlændinge, som ville have valget ved kommunevalget i 1981. De 46.000 er fordelt over en lang række lande med hvert sit sprog, og i nogle lande er der flere undersprog. Mig bekendt står der intet om i styrelsesloven, at forhandlingerne på møderne foregår eller skal foregå på dansk. At det er naturligt, at de gør det, er noget andet, men der vil blive nogle unødvendige tolkeudgifter for de kommuner, som kan få indvandrere valgt ind i kommunalbestyrelsen, ligningskommission m.v.

En anden ting, der taler for, at en fremmed statsborger ikke skal have stemmeret, er, at han på det tidspunkt, hvor han efter tre år får stemmeret og bliver valgbar, ikke har fuldt ud de samme pligter som danske statsborgere. Gæstearbejderne er nemlig fritaget for at aftjene værnepligt her i landet. Desuden er der en række udenlandske statsborgere, som ikke føler en sådan tilknytning til og samhørighed med landet, at de ønsker at erhverve dansk indfødsret, uagtet de måske godt kunne få det; det vil sige, at de på den ene side ikke ønsker at opgive deres udenlandske statsborgerskab og pas, mens man fra dansk side giver dem ret til at stemme og være med til at råde i Danmark i de kommunale råd, som har fået lagt flere og flere opgaver ud fra staten.

Jeg vil ved anden runde komme tilbage til de øvrige synspunkter, da min taletid desværre er udløbet.

Birthe Nielsen (SF):

Jeg vil da godt sige indledningsvis, at vi i socialistisk folkeparti er udmærket tilfreds med, at indvandrere nu får mulighed for efter dette lovforslag at stemme ved det kommunale valg, der skal være i 1981, altså i indværende år. Vi synes, det er en stor forbedring i forhold til den lov, der eksisterer i dag, og vi hilser med tilfredshed, at indvandrere både kan få valget og er valgbar til de kommunale råd.

Vi mener, det må være rimeligt, at de mennesker, der er flyttet til Danmark og har boet her i netop de 3 år, som er skitseret her i lovforslaget, får samme rettigheder som

[Birthe Nielsen]

danske statsborgere. Det har man jo bl. a. også indført, når det drejer sig om nordiske statsborgere.

Når jeg har sagt disse ting og været positiv i modsætning til nogle af de tidligere ordførere, der har været heroppe, vil jeg sige, at jeg er mere negativt indstillet med hensyn til stillere, hvor man i lovforslaget peger på, at en kommune eller et amtsråd kan vælge, at der skal l promille af vælgerbefolkningen til som stillere, når det drejer sig om de lister, der skal ligge til grund for, om folk kan blive valgt til de kommunale råd eller til amtsrådene.

I virkeligheden er det jo et meget højere tal, man opererer med. Det står i bemærkningerne til lovforslaget. F. eks. vil det betyde, at borgerrepræsentationen i København kan beslutte sig til, at hvert parti skal komme med 406 stillere, og man kan gå op til det dobbelte ifølge det, der står i bemærkningerne til lovforslaget.

Vi mener, det er udemokratisk især over for mindre grupper her i samfundet, som måske ikke ligefrem er tilknyttet et parti, men som har ting, de godt vil have fremført i det kommunale arbejde, at de ikke får mulighed for at deltage i det kommunale arbejde, fordi det vil være svært for dem at finde så mange stillere. Vi mener, det er urimeligt, det er udemokratisk, og det er besværligt – også for de mindre partier – med det bureaukrati, der er tale om i denne forbindelse. Så det er vi meget utilfredse med.

Det samme gælder for amtskommunerne; som der også er peget på i lovforslaget, kan man dér risikere, at man skal ud og hive 600 stillere frem til en liste, og det mener vi ikke kan være rimeligt. Derfor må vi tage afstand fra denne del af lovforslaget.

Vi finder det også urimeligt, at fordi der har været nogle åbenbare problemer i Københavns kommune – der har ikke været problemer i andre dele af landet – skal det danne praksis for alle eller i hvert fald en del af landets kommuner. Der peges på her i lovforslaget, at det vil dreje sig om 26 kommuner ud over en del af amtskommunerne. Vi mener ikke, det er nødvendigt at lave alt det bureaukrati, fordi Københavns kommune måske har haft nogle problemer. Københavns kommune har ganske vist også en amtsfunktion, men det er ikke en stat i staten. Da vi behandlede den kommunale sty-

relseslov, var det især Københavns kommune, der blev fremhævet, og vi ved jo dog trods alt, at selv om Københavns kommune måske har nogle problemer, så har man normalt taget højde for det i andre sammenhænge. Vi mener ikke, det er rimeligt, at man kobler disse ting sammen, fordi der måske har været nogle enkelte problemer i Københavns kommune.

Dræbye (RV):

Jeg synes, det er rigtigt, at debatten om sikring af udlændinges ret til at tage del i de kommunale valg har taget så meget af tiden her ved første behandling, for det er afgjort en vigtig nyskabelse.

Vi vil gerne benytte lejligheden til at sige tak til indenrigsministeren, fordi han hermed imødekommer et længe næret ønske fra det radikale venstre. Vi synes, at der er tale om en retfærdighedshandling. Det er en gruppe, der bor i Danmark, og som i samme omfang som danske statsborgere har et behov for og et krav på at øve indflydelse på sin egen tilværelse, og som over for kommunen har nøjagtig de samme forpligtelser som danske statsborgere, og hvor det derfor forekommer overordentlig rimeligt, at de også kan øve indflydelse på det kommunale styre, der på væsentlige punkter kan påvirke deres livsomsændigheder.

Jeg synes, at der i debatten er ført nogle argumenter frem, som det er vanskeligt at fastholde på det principielle plan. Det gælder f. eks. et krav om, at man for at få dansk stemmeret skal opfylde visse kvalitetskriterier. Ligegyldigt hvor entydige og klare de er, så vil vi også finde danske statsborgere, der ikke kan opfylde disse kvalitetskriterier, men over for dem vil vi ikke stille sådanne krav, fordi det forekommer os at være i strid med kravet om almindelig valgret. Det gælder også kravet om, at der skal være bestemte kulturelle forbindelser med Danmark, for man kan opnå valgret i Danmark. Der er mange gange henvist til de nordiske lande, men hvorfor ikke andre lande, som vi har haft nær kulturel forbindelse med igennem århundreder? Det er jo langt fra alene de nordiske lande, der har været med til at bestemme den mangfoldige kultur, som Danmark har. Jeg synes derfor, at også dette argument i betydelig grad halter.

[Dræbye]

Jeg skal slutte dette punkt med at gentage vores tak til ministeren for, at vi nu får denne retfærdighedshandling gennemført.

Jeg har så nogle bemærkninger til de øvrige dele af lovforslaget og et enkelt spørgsmål vedrørende en måske på papiret mindre ting i forbindelse med nyordningen omkring udarbejdelse af valglisten, obligatorisk udsendelse af valgkort m. m.

Det fremgår af lovtæksten og af bemærkningerne, at en af konsekvenserne af disse regler er, at man, hvis man flytter inden for 18.-dagen før valget, så bliver man i disse op til 18 dage afskåret fra at udøve sin valgret. Vi kan ikke forstå, at de administrative problemer, der er med at ajourføre valglisten til og med valgdagen, skulle være så store, at de kan begrunde det meget betænkelige i, at man i en periode er uden valgret. Det er faktisk det, der er konsekvensen af forslaget, sådan som det er formuleret.

Vi er med hensyn til kandidatlisterne og kravet om et antal stillere på 1 promille af vælgertallet ved sidste valg imod at stille så bastante krav som, at man skal samle stillere ind i et tal på op til 300-400. Vi kan ikke se, at den begrundelse, der er for dette forslag, er tilstrækkelig til, at man behøver at pålægge en række partier et krav om løbende at samle et så stort antal underskrifter ind. Det kan måske for enkelte af de store partier synes lidt småt, men for den store del mindre partier, vi har, er det en unødvendigt bureaukrati - for nu at anvende en formulering, som også er anvendt tidligere.

Endelig skal jeg sige, at der er én ting i forslaget, vi har savnet. Vi synes - jeg refererer her til betænkningen om ændringen af den kommunale valglov - at udvalgets konklusion vedrørende sideordnet opstilling til de kommunale valg er forkert. Vi kan ikke se noget som helst, der taler imod, at man overlader til den enkelte vælgerforening at tage stilling til, hvilket valgsystem man vil anvende. Hvis vælgerforeningerne vil have, at vælgerne skal have en større indflydelse på valget af kandidater ved at lave sideordnet opstilling, så bør det ikke være folketinget eller et valglovsudvalg, som siger, at det ikke kan lade sig gøre, eller at det ikke er rimeligt. På dette punkt vil vi stille ændringsforslag.

Lad mig skynde mig at sige om det sidste, hr. Dræbye sagde, at man kan forvente tilslutning fra centrum-demokraterne til det ændringsforslag, man dér vil stille.

Jeg skal som den foregående taler væsentligst holde mig til de to punkter, der har særlig interesse. Det er for det første dette med udlændingene.

Centrum-demokraterne kan helt uforbeholdent give tilslutning til, at udlændinge af enhver art, der har opholdt sig en vis tid i en kommune, får valgret. Derimod kunne man - jeg siger ikke, at vi nødvendigvis vil gøre det, men det kunne være et kompromis - diskutere, om man skulle skille valgretsbetingelser og valgbarhedsbetingelser ud fra hinanden. Det har man før gjort i dansk lovgivning. Jeg kan godt se - det var hr. Knud Lind, der var inde på det - at det kunne vanskeliggøre kommunalbestyrelsens forhandlinger, hvis der var valgt folk, som ikke forstod dansk. Jeg skal indrømme, at man ikke kan stille den betingelse, at de skal tale dansk - det er jo en kunst, som færre og færre behersker, både i kommunerne og forskellige andre steder, ikke mindst i Danmarks Radio - men man kunne vel nok stille visse betingelser med hensyn til kendskab til sproget. Jeg beder udvalget om at overveje, om man kan skille valgretsbetingelser og valgbarhedsbetingelser ud fra hinanden. Men ellers har centrum-demokraterne ingen betænkeligheder.

Vi mener ikke, at man her kan sammenligne med et folketingsvalg. Der er masser af vælgere, der ved et kommunevalg er gæst i en kommune. De har kun opholdt sig dér ganske kort tid, eller de forbliver kun i kommunen i ganske kort tid. Jeg kan ikke se, at udlændinge i den henseende er anderledes stillet end alle andre, der er på gæstebesøg. Folk flytter jo - er det 7-10 pct. om året, der flytter? Derfor kan jeg ikke se, at man skal skille udlændinge ud fra andre borgere, der ikke har særlig nær tilknytning til kommunen.

Vi giver altså uforbeholden tilslutning til i hvert fald valgretsadgangen, og så kan man diskutere valgbarhedsadgangen.

Med hensyn til stillere har vi de samme betænkeligheder som andre, og det hænger ikke bare sammen med, at vi selv er et lille parti, men det er også principielle betænke-

Erhard Jakobsen (CD):

[Erhard Jakobsen]

ligheder. Der er to ting, vi indvender imod det.

Den første er det principielle, at man også på dette punkt prøver at fremhæve, at et valg er partiernes valg. Det er ikke grundlovens mening. Grundlovens mening er, at et valg er et personvalg, og det bør da i særlig grad gælde i en kommune. Der er det i allerhøjeste grad personer, man stemmer på. Sådan har det altid været, og jeg vover at påstå, at de kommuner, hvor det går bedst, er dér, hvor partierne spiller en tilbagetrukken rolle, og dér, hvor folk, der virkelig går op i det kommunale, spiller en fremtrædende rolle. Derfor mener jeg, at man bryder med den sunde tradition, at det er personer, der er repræsentanter, man vælger, i og med, at man giver en fordel til de partier, der har et stort medlemstal og derfor har nemt ved at udkommandere nogle til at være stillere.

Her kommer min anden betænkelse, som også er af principiel art. Der er mange mennesker, der nødig vil have deres navne opført nogen som helst steder, og derfor kan det være svært i en stor kommune at skaffe flere hundrede mennesker, der skal skrives op på en liste.

Jeg beder derfor om, at man endnu en gang overvejer, om det hensyn, der kan være til visse forhold i Københavns kommune, virkelig retfærdiggør, at man bryder så afgørende med den tradition, at opstillet kan næsten enhver blive, men hvem der skal vælges, bestemmer vælgerne på valgdagen. Det er jo dér, sorteringen skal ske, og ikke ved forudgående manøvrer.

Tyroll (VS):

Det er ret ofte sket heroppe fra talerstolen, at ordførere har beklaget sig over den måde, tingene kommer til behandling på her i salen. Det drejer sig ofte om, at man i de lovforslag, der bliver fremsat, blander flere ting sammen, således at det kan blive svært at foretage præcise markeringer af holdningerne til de enkelte dele ved de endelige afstemninger her i salen.

Derfor vil vi også gerne beklage os over, at man i dette lovforslag har blandet spørgsmålet om valgret til indvandrere og spørgsmålet om f. eks. antallet af stillere sammen. Vi mener i allerhøjeste grad, at selve spørgsmålet om valgretten til indvandrere er af en

sådan karakter, at det i allerhøjeste grad kunne bære et selvstændigt lovforslag, så man kunne få nogle præcise markeringer på dette. Dette være sagt til indledning. Dermed har jeg markeret, at vi selvfølgelig også ser, at der er to hovedspørgsmål i dette lovforslag, nemlig for det første spørgsmålet om valgretten til indvandrere og for det andet spørgsmålet om antallet af stillere.

Vedrørende det første har vi jo allerede tidligt i folketingsmødet taget dette op i forbindelse med den række af beslutningsforslag, vi har fremsat vedrørende indvandrerens forhold, og som har været til behandling i forbindelse med en redegørelse fra regeringens side. Vi hilser selvfølgelig med tilfredshed, at det i dette lovforslag er indeholdt, at man vil give valgret ved de kommunale valg. Det lå jo i vores beslutningsforslag, at vi ønskede det udvidet til andre områder, og det er vores håb, at man vil blive lidt mere tilbøjelig til at se positivt på de resterende dele, f. eks. spørgsmålet om valgret til folketinget, end det umiddelbart kom til udtryk ved den tidligere behandling. Her, hvor det drejer sig om de kommunale valg, vil vi selvfølgelig sige, at vi er meget tilfredse med, at regeringen har taget initiativ til at åbne for denne valgret.

Det er lidt underligt at stå og høre på de argumenter, som kommer fra borgerlige partier, imod at give en sådan valgret. Man har nærmest indtryk af, at indvandrere her i landet lever i en eller anden kuvøse, hvilket bevirker, at de slet ikke stifter bekendtskab med nogen som helst del af det danske samfund, ikke stifter bekendtskab med, hvorledes beskatningen foregår, ikke stifter bekendtskab med, hvilke vanskeligheder der er med at opnå daginstitutionsplasser og en masse andre praktiske problemer, som de selvfølgelig har tæt inde på livet, og som på afgørende måde bestemmer, hvordan deres tilværelse skal forløbe her i landet i forbindelse med indretningen af deres dagligdag. Det er da klart, at alle disse spørgsmål i allerhøjeste grad interesserer dem, og at de også har en væsentlig prioritet i forhold til det at få denne valgret, og at der ikke deri ligger nogen som helst form for devaluering i forhold til folketingsvalg og i forhold til kommunalvalg osv., som det er antydning fra anden side.

Jeg synes stadig væk, at der er nationalistiske overtoner i de argumenter, som bliver

[Tyroll]

fremført fra fremskridtspartiets side. Man forsøger at ikklæde dem nogle efter min mening mere eller mindre latterlige principper med hensyn til de praktiske problemer, der kan være i forbindelse med indvandrernes udøvelse af deres valgret og valgbarhed.

Til sidst vil jeg sige om forslaget om antallet af stillere, at det blev sagt af den konservative ordfører, at 1 promille af antallet af vælgere i en kommune vel ikke kunne siges at være udemokratisk. Nej, det kan godt være, hvis man ser på promillen, men det er jo ikke det alene, der afgør det. Vi har flere gange diskuteret spørgsmålet om kommunernes størrelse, og det er vel ikke promillen alene, men også, hvad promillen bliver taget af, der kan være afgørende for, om der er en reel demokratisk udfoldelsesmulighed. Vi har i hvert fald set adskillige problemer i kommuner – bl. a. i Københavns kommune, som har været baggrunden for, at forslaget fremkommer – som kunne tilsige, at man i højere grad burde løse nogle af de problemer, man måtte have med stemmesedlen, ved at foretage en opdeling af disse store mammutkommuner, således at der blev noget mere reel mulighed for demokratisk udfoldelse, indflydelse på de forskellige beslutninger, der tages. Det var den vej, man burde være gået.

Vi er principielt modstandere af den ordning, man vil indføre her, med det øgede antal stillere, ikke fordi det vil give os de store problemer, det tror vi ikke på, men fordi det vil give problemer specielt for dem, der i de forskellige lokalområder har nogle interesser, som de ønsker varetaget. De føler, at de kun kan få dem varetaget ved, at de selv laver nogle lister til kommunalvalg for derigennem at øve pression på de folkevalgte organer og gøre opmærksom på deres interesser. Derfor er vi blankt afvisende over for denne del af forslaget.

Steffensen (KrF):

Kristeligt folkeparti har principielt den opfattelse, at indfødsret og valgret bør følges ad, og vi finder det betænkeligt, at ministeren nu vil give alle udenlandske statsborgere valgret til kommunale valg, når de har været 3 år her i landet. Vi erkender, at der også er en problematik i udtrykkene »gæstearbejdere« og »indvandrere«, men vi finder det rimeligt, at hvis man ønsker at være integreret

i det danske samfund, så må man også søge statsborgerskab i dette samfund.

Der er en lang række detaljer i lovforslaget, som der ingen grund er til at jeg berører nærmere her, dem får vi lejlighed til at se nærmere på i udvalget.

Det andet hovedproblem, lovforslaget indebærer, er, at man vil have flere stillere. Der vil vi, ligesom det radikale venstre og andre partier har sagt, sige, at det er vi meget skeptiske over for. Vi mener, det er en forkert fremgangsmåde at gøre det til det, som hr. Erhard Jakobsen kaldte partiernes valg, fremfor de enkelte vælgers valg. Vi finder, det er udemokratisk at gøre det vanskeligere for enkelte at komme med lister til et kommunalt valg, hvorfor vi absolut er imod, at man søger at gennemføre denne ordning.

Vi vil naturligvis se på dette og andre problemer i udvalget. Vi mener i øvrigt, at der er en lang række ting, som trænger til at blive nærmere belyst, før man kan tage endelig stilling til lovforslaget.

Flygaard (DR):

Retsforbundet kan ikke på nuværende tidspunkt sige noget om, hvorvidt vi vil stemme for det foreliggende forslag til lov om ændring af lov om kommunalvalg.

Som retsforbundet ser lovforslaget, indeholder det to hovedpunkter. Det ene er vi tilhængere af, og det andet er vi skarpt modstandere af.

At give valgret til dem, der har opholdt sig 3 år i kommunen og her i landet, er vi faktisk indstillet på. Vi synes, det er rimeligt, at disse udlændinge får lejlighed til at deltage i danske kommunalvalg, når de har opholdt sig her i 3 år, så det kan vi fuldt ud støtte.

Derimod er vi modstandere af den promilleregulering, som indenrigsministeren vil indføre. Vi finder den udemokratisk. Vi finder, at den også kan virke meget bureaukratisk. Vi finder det faktisk meningsløst, at man f. eks. til amtsrådsvalg skal indsamle flere hundrede underskrifter, at man skal have nøje kontrolleret, om de pågældende nu rent faktisk kan være stillere. Af bemærkningerne fremgår det også, at når man tidligere har mødt med et antal stillere, der var op til dobbelt så stort som det antal, der blev forlangt, så havde det nok sin reelle baggrund i, at hvis man mødte med 30–35–40, måske 50 stillere, så behøvede

[Flygaard]

kontrollen ikke være så effektiv, som hvis man netop mødte med de 25 stillere. Den problemstilling bliver langt mere aktuell, når man nu skærper kravene, som tilfældet er.

Jeg vil gerne pege på et yderligere problem i denne forbindelse. Problemet er gennemgående mindst for de største partier og er i det hele taget mindst for partierne, mens det i høj grad udelukker, at folkelige bevægelser i et lokalområde får mulighed for at stille op. Det har mange steder været en udbredt praksis, at et parti har foretaget delopstilling, f. eks. til amtsrådsvalg, for at man kunne få en mere fri afgørelse af spørgsmålet om, hvor et enkelt eller flere mandater skulle falde. Det vil man til en vis grad udelukke. Man vil i hvert fald i høj grad besværliggøre det.

At den nuværende ordning ganske enkelte steder har medført, at man har fået et forholdsvist stort antal lister, synes jeg ikke i sig selv kan være nogen begrundelse for at skærpe reglerne. Det er nu engang demokratiets vilkår. Det er ikke lovgiverne, der skal bestemme, hvor mange lister der skal være. Det er faktisk vælgerne, der skal have lov til at give udtryk for deres opfattelse. Om de så får succes eller ej, kan man få afgjort på valgdagen, det skal ikke afgøres på forhånd.

Selv om det ikke er nogen stor ændring, ministeren ønsker indført, at man kun kan være stiller på én liste, vil jeg gerne spørge, om man har nogen oversigt over, i hvor mange tilfælde folk rent faktisk optræder som stillere på flere lister. Det er min opfattelse, at det vil de fleste principielt ikke bryde sig om, og det er i hvert fald blevet fortalt mig, at der i forbindelse med det sidst afholdte valg til Københavns borgerrepræsentation i et bestemt valgområde ikke var nogen stillere, der gik igen. Hvis det ikke har inspireret ministeren, så kan man jo spørge, om det ikke er udtryk for for megen perfektionisme, at man vil forhindre det, hvis der skulle være en enkelt, der havde lyst til også at hjælpe en anden til at samle en eller anden liste sammen.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne sige, at vi vil være velvilligt indstillet til en behandling i udvalget, men om vi til slut kan stemme for lovforslaget, vil i høj grad afhænge af, hvordan det kommer til at se ud.

Jeg vil gerne sige tak for den forhandling, der har været ført indtil nu. Jeg vil gerne føje til, at de synspunkter, de forskellige ordførere har givet til kende på de vigtigste punkter, ikke var uventede. De har for fleres vedkommende været luftet både i pressen og her i salen ved tidligere lejligheder. Der er for så vidt ikke sagt noget principielt uventet i diskussionen i dag.

Det er meget forståeligt, at det, man især har diskuteret, er de mere principielle ting, nemlig spørgsmålet om, i hvilket omfang folk, der ikke er danske statsborgere, skal have lov til at stemme ved kommunalvalg, og det spørgsmål, om der skal ske en forhøjelse af stillertallet. Det er de to ting, man især har beskæftiget sig med, og det er også de to ting, jeg vil beskæftige mig med ved denne lejlighed.

Jeg vil dog godt forinden sige til hr. Flygaard, at jeg ikke i øjeblikket i alt fald har tal, der fortæller noget om, hvor mange der rent faktisk er stillere på flere lister. Jeg opfatter det som en ordensmæssig ting, at hvis man vil være stiller, så er det udtryk for, at man ønsker den listes synspunkter fremmet, og så forekommer det mig lidt uordentligt – for nu at sige det omvendt – at man samtidig tilkendegiver, at man ønsker en anden listes synspunkter fremmet. Det virker ikke særlig rigtigt på mig. Ud fra sådanne ordenssynspunkter synes jeg egentlig, det er rimeligt, at man kun kan være stiller for én liste og dermed kun kan markere en klar og tydelig tilslutning til og ønske om at støtte én listes synspunkter.

Men tilbage til spørgsmålet om kravene om stillertal. Jeg tror nu ikke, man skal bagatellisere de problemer af både praktisk og anden art, der opstået i flere kommuner, men først og fremmest i Københavns kommune, på grund af det meget store antal lister, der har været ved de seneste valg. Det er klart, at man kan diskutere, hvor vidtgående mulighederne for at stramme kravene til stillertallet skal være. Jeg har da også hørt fra, hvad jeg må skønne er repræsentanter for et flertal af folketingets medlemmer, at der er principiel enighed om, at det nok er rigtigt at stramme kravene. Der er sat et lille spørgsmålstegn ved, i hvilket omfang man rent faktisk skal stramme kravene, men det kommer vi jo til at forhandle nærmere i udvalget.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

[Indenrigsministeren]

Det sidste spørgsmål, jeg vil gøre et par kommentarer til, er spørgsmålet om stemmeret, valgret og valgbarhed for udlændinge.

Jeg vil godt erindre om det, som står i bemærkningerne, nemlig at der er tale om formentlig 46.000 udlændinge, der vil få mulighed for at stemme, hvis lovforslaget på det punkt bliver gennemført. Mit skøn er, at ca. en fjerdedel af de 46.000 er nordiske statsborgere, som i dag har retten, og disse 11.000-12.000 udlændinge har, selv om de ikke er danske statsborgere i dag, retten til at stemme ved de kommunale valg. Det, vi gør, er altså, at vi åbner mulighed for 35.000 andre, som adskiller sig fra de første 11.000-12.000 derved, at de sprogligt og på anden måde står os lidt fjernere. Det er den adskillelse, der er, og det er ikke engang sikkert, at den er så klar. Jeg kunne godt forestille mig, at der var nogle, der havde lige så svært ved at forstå finsk, som de har ved at forstå urdu.

Det, vi taler om i tal, er altså ca. 35.000 mennesker, som vi giver mulighed for at være medbestemmende vedrørende de lokale forhold, når de har været her en rimelig tid, nemlig 3 år, hvor de ellers på alle områder over for kommuner og amtskommuner har samme rettigheder og pligter som alle andre.

Jeg har svært ved at forstå de ordførere, som i den anledning gør store, principielle bemærkninger. Jeg har specielt svært ved at forstå, at man vil hævde i dag, at vi bør følge princippet om, at indfødsret og valgret skal følges ad, for det princip er brudt. Jeg skal ikke sige på stedet, om det er med de pågældende partiers billigelse, det er blevet brudt, men det er brudt. Vi stiller ikke det krav til andre nordiske landes statsborgere, at de skal have indfødsret.

Jeg skal tage meget fejl, hvis ikke de overvejelser, der foregår i EF om at indrømme valgret under forudsætning af en vis gensidighed, har samme karakter. Der stiller man heller ikke krav om indfødsret. Der er jo ingen grund til at lave EF-regler om, at folk, der har indfødsret, kan stemme til de kommunale valg, så meningen med at arbejde med den sag i EF må jo være – det er simpel logik – at man skal overveje, om man skal indrømme valgret til kommunale valg, selv om de pågældende ikke har indfødsret i det EF-land, de bor i.

Jeg ved naturligvis ikke, hvilken stilling de partier, som i dag har hævdet, at princippet, at indfødsret og valgret skal følges ad, fortsat bør gælde, vil tage, hvis der kommer et sådant EF-forslag. Vi har altså brudt det princip allerede på nuværende tidspunkt, og kommer der et EF-forslag – hvad jeg kan have mine tvivl om af grunde, som jeg vender tilbage til om et øjeblik – vil det jo heller ikke være i overensstemmelse med det princip. Jeg synes nok, at de partier – det er bl. a. venstre og kristeligt folkeparti – der har givet udtryk for det princip, skulle tage og overveje, om ikke det må få den konsekvens, at når der kom et sådant EF-forslag, så måtte man sige nej til det.

Jeg har lagt mærke til, at der i EF er problemer med hensyn til at komme til vejs ende med de overvejelser, der er sat i gang om kommunal valgret til EF-borgere i hinandens lande. Jeg har især lagt mærke til, at problemerne synes at bestå i, at en række lande har en sådan forfatning, at der stilles krav om, at man skal have indfødsret, også når der er tale om stemmeret til lokale valg, og at de er meget lidt tilbøjelige til, har jeg forstået, at ville gå ind i overvejelser om at ændre deres forfatning.

Det er derfor, jeg er af den overbevisning, at det vil vare længe, før der kommer de fælles EF-regler, som vi i en periode har ventet på, og det er det, der er årsagen til, at regeringen synes, det må være rigtigt, at der nu tages en selvstændig dansk stilling til disse ting. Det betyder selvfølgelig også, at det krav om gensidighed, som hr. Bundgaard Nielsen nævnte var venstres forudsætning for at kunne sige ja, kan vi i hvert fald ikke regne med at få opfyldt på EF-basis i en rum tid, så vidt jeg kan se.

Jeg vil gerne sige til hr. Knud Lind, at jeg har vanskeligt ved at forestille mig, at et parti eller en gruppe vil opstille et menneske til kommunalbestyrelsen, der overhovedet ikke er i stand til at forstå det, der foregår i kommunalbestyrelsen. Jeg har vanskeligt ved at forestille mig, at den pågældende skulle have lyst til selv at forsøge sig, og jeg har specielt vanskeligt ved at forestille mig, at et tilstrækkeligt stort antal mennesker vil stemme på et sådant menneske. Det er vistnok lidt af et skræmmebillede, hr. Knud Lind har villet stille op. Som jeg sagde før: hvis det er et problem, så har vi det i princippet allerede i

[Indenrigsministeren]

dag, for ud fra de synspunkter, som hr. Knud Lind nævnte, kunne det tænkes, at der her til efteråret blev opstillet en finsktalende finne, som heller ikke var i stand til at gøre sig forståelig, og som heller ikke var i stand til rigtig at forstå, hvad der foregik i kommunalbestyrelsen. Lige så usandsynligt som jeg anser det for at være, lige så usandsynligt anser jeg det for at være, at man vil opstille og vælge en kandidat, der overhovedet ikke er i stand til at begå sig i kommunalbestyrelsen, for naturligvis er det sådan, at kommunalbestyrelsens arbejde foregår på dansk. Det er klart, at det gør det. Mon ikke vi skal lægge den side af sagen til side og betragte det som et unødvendigt sidespring og et forsøg på at gøre problemerne større, end de i virkeligheden er? Der er tale om ca. 35.000 mennesker over for langt, langt flere danske.

Man kan naturligvis sige, at der er enkelte kommuner, hvor der er mulighed for, at de pågældende vil kunne få en mand eller kvinde af deres egen nationalitet valgt. Men jeg synes da, det snarere må give anledning til den modsatte overvejelse. I sådan en kommune må det være ekstra utilfredsstillende, at 7, 8, 9 pct. af befolkningen på alle andre områder har de samme rettigheder og forpligtelser, som de danske statsborgere har, og som de nordiske statsborgere har, der bor i kommunen, men disse 7, 8, 9 pct. af befolkningen har ikke muligheden for at gøre sig gældende den dag, hvor den kommunalbestyrelse, der træffer de beslutninger, der også angår dem, skal vælges. Det synes jeg er utilfredsstillende.

Det er ud fra det principielle synspunkt, jeg er af den opfattelse, at det må være rigtigt, at de pågældende får ret til at stemme og får mulighed for at blive valgt til kommunalbestyrelser og amtsråd efter et rimeligt ophold i Danmark.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg er selvfølgelig glad for, at ministeren flere gange brugte udtrykket »jeg har lagt mærke til«, for de ting, ministeren har lagt mærke til, er de ting, der står i ministerens egne bemærkninger til lovforslaget. Det er vi selvfølgelig glade for. Det har vi andre også

lagt mærke til – ellers havde vi jo ikke læst lovforslaget.

Derimod er jeg ked af, at ministeren ikke lagde mærke til, at jeg direkte spurgte: behøver man at lade valgretsbetingelser og valgbarhedsbetingelser være de samme? Jeg kan heller ikke forstå, at nogle skulle kunne finde på at opstille en mand, som ikke ville få meget ud af det. Men ingen kan overskue, hvilke bevægelser der kan gøre sig gældende i en kommune, og hvilken pression der derefter kan komme fra en sådan gruppe. Så kan det ikke spille nogen stor rolle at give lovens tekst en sådan formulering, at der i hvert fald ikke kan stilles nogen som helst krav, hvis man ikke selv har opfyldt den betingelse. Det var ikke, fordi vi fra vor side retter den indvending. Jeg nævnte det blot ud fra den betragtning, at det gælder om at opnå størst mulig enighed. Man kunne, mener jeg, imødekomme dem, der er skeptiske over for valgretsbetingelserne af visse grunde, og sige: det er i virkeligheden valgbarhedsbetingelserne, I er skeptiske over for, så lad os give garantien dér. Det var en lille, velvillig håndsrækning til at skaffe ministerens lovforslag den størst mulige tilslutning. Det er jeg ked af at ministeren ikke har lagt mærke til.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil lige gøre ministeren opmærksom på, at i Ishøj kommune ville der altså kunne komme 1-2 ind fra et mindretal – det kunne være et tyrkisk mindretal, det kunne være et pakistansk mindretal. Jeg har i den tid, jeg har haft teoriprøven, ikke haft en eneste udenlandsk statsborger oppe, som ikke måtte have tolk for i det hele taget at kunne gå igennem teoriprøven. Det er da muligt, man kan finde en enkelt eller flere dansktalende, men jeg er sikker på, at disse mennesker, som her opstiller, ønsker at repræsentere deres grupper og deres særønsker. Det er enorme bunker af papirer, de skal igennem i dag i en kommunalbestyrelse, borgerrepræsentationen m.v.

(Kort bemærkning).

Flygaard (DR):

Det ville være meget interessant, om hr. Knud Lind var i stand til at oplyse det abso-

[Flygaard]

lutte antal, det drejede sig om, og det ville også være rart at få oplyst, om det var en nødvendighed at have tolk med. Ét er, at man har det, men var det en nødvendighed?

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Det var en absolut nødvendighed, selv under den praktiske del af prøven.

Bundgaard Nielsen (V):

Jeg takker ministeren for kommentarerne til indlægget og vil blot sige, at når ministeren nævner venstre i sammenhæng med kristeligt folkeparti som stående for det samme standpunkt, nemlig at der skal være en sammenkobling af indfødsret og valgret, så må ministeren have hørt forkert. Jeg har ikke brugt denne sammenkobling. Jeg ved, at venstre har været med til at gennemføre reglen om, at de nordiske landes statsborgere skal have ret til at stemme til kommunalvalg i Danmark, så det synspunkt har vi ikke forfægtet.

Med hensyn til EF mener jeg sådan set heller ikke, der vil opstå de store problemer. Jeg tror, vi kan blive enige om et eller andet på dette område, hvis ministeren vil fravige, at det skal gælde alverdens folk. Vi har ganske vist koblet det sammen med gensidigheden, idet vi ønsker, at danskere skal have den samme ret i det pågældende land, som vi altså vil give dette lands statsborgere, men hvis der på et eller andet tidspunkt bliver vedtaget en resolution i EF, der opfordrer landene til at indføre nogle regler, som måske endda vil være nærmere præciseret, vil der til den tid formodentlig også være brug for, at vi her i Danmark skal revidere kommunalvalgloven endnu en gang, og indtil den tid kunne vi benytte os af gensidighedsprincippet.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

I anledning af disse sidste bemærkninger fra venstres side vil jeg gerne spørge, hvordan venstre kan indtage den stilling, man indtager her i dag, hvor man nægter for Danmarks vedkommende at gennemføre kommunal valgret for indvandrere, når man tænker på, at vi i den overståede samling i

Europarådet drøftede på europæisk basis at gennemføre kommunal valgret for indvandrere, og hvis jeg ikke husker meget galt, tog hverken liberale eller konservative medlemmer fra Danmark noget som helst forbehold, dengang man drøftede at indføre denne kommunale valgret i de europæiske lande. Men jeg kan forstå, at man siger ét i Europarådet, men noget andet, når man skal tage konsekvenserne herhjemme i Danmark.

Flemming Jensen (KF):

Det skal først og fremmest være nogle få bemærkninger til ministeren. Desværre fik jeg ikke noget utvetydigt svar på, om ministeren i forbindelse med denne kommunale valglov som i forbindelse med de øvrige er villig til at forhandle meget langt for at få et flertal. Det ser ud, som om der er to forskellige flertal her, der ikke rigtig kan bruges til noget.

Ministeren siger, at han har vanskeligt ved at forestille sig en person opstillet, der ikke kan dansk. Ja, det er da nok muligt, at man har vanskeligt ved at forestille sig det, men det afgørende er dog immervæk, hvad loven giver mulighed for. Man kan selvfølgelig godt tage eksemplet med en udelukkende finsktalende frem, men man kan da ikke nægte, at ved gennemførelsen af dette forslag gør man altså, skal vi kalde det risikoen nogle gange større. Jeg ved ikke, hvor mange udelukkende finsktalende der findes i Danmark, men efter lovforslaget bliver risikoen i hver fald nogle gange større. Man kan ikke udelukke, at ikke-dansktalende bliver valgt, idet lovforslaget giver mulighed for det. Så kommer der en række praktiske problemer, ikke bare med de lukkede møder, som jo gerne skulle være lukkede – tænk blot på socialudvalgenes personsagsmøder! – men også med en række papirer, der er fortrolige. Det bliver nok lidt af et problem. Skal man udstrække valgretten, skal man nok sikre sig på anden måde.

Jeg nævnte i første indlæg – og jeg sagde udtrykkeligt, at det var ikke altafgørende, men jeg fandt, det burde med – at det beløb, som ministeren har nævnt, på 100.000 kr. næppe holder nogen steder. Det fik jeg ingen kommentarer til. Vi kan nævne, at i Sverige har man måttet sende materiale ud på 15 sprog, plus at man har måttet yde store til-

[Flemming Jensen]

skud både til indvandrerforeninger og til partier. Jeg ved ikke, hvorledes ministeren er kommet frem til de 100.000 kr. Han kan i hvert fald ikke have medregnet de lokale udgifter.

Jeg vil bede ministeren om at overveje meget grundigt, om det nu er rigtigt at gennemføre et lovforslag af så indgribende karakter, når man – det har jeg i hvert fald kunnet tælle mig til, sådan som det ligger i øjeblikket – kan regne med, at i hvert fald 70 medlemmer af dette ting er imod.

Knud Lind (FP):

For så vidt angår de resterende ændringer i den kommunale valglov vil vi fra fremskridtspartiet gerne pege på, at vi ønsker en sideordnet opstilling af kandidaterne på en kandidatliste på lignende vis som ved folketingsvalg. Fremskridtspartiet fremsatte allerede de tanker den 4. juni 1976 med vores forslag om ændring af den kommunale valglov. Efter vor mening bør der åbnes mulighed for, at kandidaterne på en kandidatliste – ligesom det er tilfældet for så vidt angår valg til folketinget – ved kommunale valg kan anmeldes som sideordnet opstillet.

Vi vil endvidere foreslå, at et medlem af kommunalbestyrelsen eller amtsrådet når som helst kan meddele, at han agter at nedlægge sit mandat, idet det kun vil have uheldige følger, såfremt man forsøger at tvinge den pågældende til fortsat at være i kommunalbestyrelsen.

Det er i øvrigt fremskridtspartiets indtryk, at socialdemokratiet og regeringen i denne sag er gået for vidt, gået langt videre, end man har mandat til i befolkningen. Jeg vil gå så langt som til at sige, at hvis forslaget om udlændinges adgang til at have valgret og blive valgbare i Danmark efter kun 3 års ophold blev lagt ud til en folkeafstemning, så ville det lide nederlag. Det ville blive et blankt nej.

Man klager såvel i kommunale råd som i borgerrepræsentationen over de enorme stabler af papir, som man skal igennem for at kunne sætte sig ind i sagerne. Jeg er bange for, at man gør udlændingene en bjørnetjeneste ved at lukke dem ind i dette papirvælde, der hedder dansk kommunalt styre, på et tidspunkt, hvor de måske ikke engang har lært rigtigt at tale og forstå landets sprog.

Ministeren nævnedes drøftelserne i EF og nævnedes også, at man ikke er blevet enige, idet der er nogle forfatningsmæssige grunde i de forskellige lande, der gør, at man ikke kan nå videre for øjeblikket i EF. Jeg mener, at man i stedet burde have afventet EF-Kommissionens betænkning. Forslaget smager efter vor opfattelse en lille smule af stemmefiskeri. Socialdemokratiet øjner en chance. Ministeren nævnedes et tal på nogle og tredive tusinde. Jeg mener i betænkningen at have set, at det drejer sig om 46.000 stemmer til de kommunale valg. Jeg har ladet mig fortælle, at socialdemokratiet måske kunne finde på at opstille folk i Ishøj kommune, som er udenlandske statsborgere, og det skal det da også have lov til.

Mindstemålet af krav for at give en udenlandsk statsborger valgret til kommunale valg må være, at den fremmede statsborger må have en tilknytning til Danmark i form af et kendskab til og i nogen grad beherskelse af det danske sprog, kendskab til og forståelse for danske samfundsforhold og en personlig interesse i ikke blot dagsaktuelle politiske forhold i bopælskommunen, men også i det øvrige samfund. Således skriver man i betænkning nr. 903 af 1980.

Foruden Sverige vil Danmark være et af de ganske få lande i hele verden, som har indført valgret for udlændinge, inden de har fået indfødsret i landet. Man burde måske også spørge, om ikke valgbarhed til kommunale valg burde betinges af en gensidighed med udlændingenes hjemland. Heller ikke dette krav har socialdemokratiet stillet i sit lovforslag.

Et andet problem, som opstår ved dette lovforslag, selv om det måske er et lille problem, er, at udenlandske statsborgere, som i deres hjemland er umyndiggjort, med forslagens udformning for nærværende uden videre vil kunne stemme ved de kommunale valg i Danmark. Der ligger en konvention eller aftale for så vidt angår nordiske statsborgere, hvor en umyndiggørelse i et andet nordisk land følges op, når de kommer til Danmark. En sådan aftale ligger der ikke for så vidt angår andre tredjelande.

(Kort bemærkning).

Bundgaard Nielsen (V):

[Bundgaard Nielsen]

En kort bemærkning til hr. Bernhard Baunsgaard om venstres repræsentant i Europarådet, der ikke havde taget forbehold over for den beslutning, der blev truffet dér. Jeg er da vidende om, og vi er i venstres folketingsgruppe vidende om, hvilken holdning vores repræsentant i Europarådet har indtaget. Det har han gjort, fordi han mener, den er rigtig, og det gør han fortsat. Men venstres gruppe har altså valgt det synspunkt, som jeg har redegjort for her i dag, og i øvrigt er vi af den opfattelse, at vi ikke på nuværende tidspunkt vil gå videre. Der kan opstå en anden situation siden hen.

At der kan være uoverensstemmelser i små og store sager mellem enkelte medlemmer i en gruppe og så den pågældende gruppe, har vi jo set andre gange, også i det radikale venstre.

Dræbye (RV):

Ind imellem synes jeg, der har været træk i debatten, som har ført tankerne hen på slutningen af sidste århundrede. Ikke mindst hr. Knud Linds sidste indlæg mindede meget om højres argumentation i forfatningskampen, hvor bønderne var for simple til at komme ind i de fine haller. Hr. Knud Lind føjede endda lidt formynderisk til, at det har de i øvrigt heller ikke nogen interesse i, og at man nærmest ville gøre indvandrerne en bjørnetjeneste ved, at de blev involveret i det kommunale demokrati og det kommunale styre. Jeg synes, det karakteriserer hr. Knud Lind og hans argumentation meget godt, at det så udpræget og tydeligt var disse ligheder, som faldt i ørerne.

Jeg skal ellers gøre en enkelt tilføjelse til mit indlæg i første omgang, som der ikke var tid til at få med. Den knytter an til nogle bemærkninger, som også hr. Flemming Jensen var inde på, nemlig om ministerens ambitionsniveau med hensyn til den information, der skal være om loven, når den bliver vedtaget. Jeg skal måske sige i parentes til hr. Flemming Jensen, at jeg kan ikke se nogen grund til, at den ikke skulle blive vedtaget, al den stund mere end 100 af folketingets medlemmer har sagt, at de synes, det er fornuftigt at indføre den valgret, som er foreslået, for indvandrere efter 3 års ubrudt ophold i landet. Ministeren har i bemærkningerne redegjort for, at den informationsvirksomhed,

som man forestiller sig, skulle have et omkostningsniveau på omkring 100.000 kr. Jeg er enig med hr. Flemming Jensen i, at det er for lavt sat, og at vi har behov for at gennemføre en fornuftig og gennemgribende informationsvirksomhed om disse regler, sådan at vi får en sikkerhed for, at de rettigheder, der etableres, også bliver til noget. På det punkt synes jeg ministerens ambitionsniveau er for lavt.

Jeg skal endelig sige til hr. Flemming Jensen og andre, at jeg må opfatte argumentationen om lighed mellem indfødsret og valgret på den måde, at det konservative folkeparti har besluttet sig for at gå imod en eventuel EF-stemmeret, hvis det skulle blive aktuelt ved de kommunale valg. Det må da være den principielle konsekvens af de argumenter, som blev ført frem her fra talerstolen i første omgang.

Til sidst skal jeg knytte en kommentar til indenrigsministerens svar vedrørende stillerlisternes omfang. Ministeren sagde, at der var en tendens til at bagatellisere problemerne ved de mange lister. Nu var det så uheldigt, at ministeren i øvrigt ikke kom nærmere ind på, hvad det var for problemer, og hvad det var, vi bagatelliserede. Til gengæld synes jeg, ministeren bagatelliserer både de principielle og de praktiske problemer ved at gennemføre stillerlistekrav i det omfang, som indgår i lovforslaget. Jeg håber, at vi under udvalgsarbejdet – som vi i øvrigt ud over de bemærkninger, som jeg nu er kommet med, skal bidrage positivt til – kan finde en ordening, som ikke er så bastant som den af ministeren foreslåede.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

En kort bemærkning til hr. Dræbye. Jeg sagde, at man klager såvel i de kommunale råd som i borgerrepræsentationen – borgerrepræsentationen har været oppe i deputation at klage – over arbejdsvilkårene, over de enorme stabler af papir, som man skal igennem. Derved løfter jeg pegefingern og siger, at man gør dem en bjørnetjeneste, såfremt de ikke er indlevet i det danske sprog, i den danske kultur. Der er to ting: en kulturbarriere og en sprogbarriere, i dette her.

Det er helt fantastisk, at man skal have 7 års ophold plus kendskab til dansk sprog og

[Knud Lind]

kultur og have levet sig ind i de danske forhold, hvis man vil have dansk indfødsret, mens man nu efter bare 3 år uden noget som helst sprogkrav kan komme ind og sidde og styre borgerrepræsentation og de kommunale råd. Man har lagt en stor del opgaver ud fra staten til amterne og til kommunerne.

Vi mener altså, at indfødsret og valgret til det kommunale råd bør følges ad.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil i denne anden omgang præcisere, at centrum-demokraterne er helt enige i lovforslagets hovedtendens. Vi finder, som ministeren sagde det, at der ingen grund er til at kæde indfødsret og kommunal valgret sammen. Indfødsret må være en meget, meget alvorlig ting. Det giver et menneske en lang række rettigheder i dette land, og dertil må naturligvis kædes en række betingelser. Men på valgdagen at gå ud og stemme for det ene eller det andet eller det tredje parti eller en person i en kommune, det kræver altså ikke ret meget. Det har jeg lov til at sige med nogle års erfaring bag mig, når jeg tænker på, både hvem der stemte, og hvem der blev valgt.

Man har specielt diskuteret Albertslund kommune og området derude omkring i forbindelse med kendskabet til dansk sprog osv. Efter hvad jeg har diskuteret med skolebørnene i de områder, må jeg nok sige, at man skal vist ikke stille for store krav til udlændinge i den henseende.

Jeg tror, det er meget farligt at stille krav, når det drejer sig om at erhverve kommunal valgret, for det er noget, der er så nærliggende, at mange mennesker må have adgang til at stemme. Det er ikke for udlændingenes skyld, vil jeg præcisere. Mit partis talsmænd har flere gange i denne sal sagt, at vi betragter fremmedarbejdere og andre udlændinge som noget, der pynter på dette land. Det kan være besværligt at have dem, men det er noget, der pynter. Det er noget, der gør vort land og vort folk mere interessant. Derfor skal vi udnytte de kræfter, der ligger i dem, til også at få dem med ind, hvor vi kan komme af sted med det. Det er klart, at for en kommunalbestyrelse er det langt lettere at have dem med i forhandlingerne, hvor deres anliggender skal drøftes, end det er at skulle have en hel masse vrøvl med dem, fordi man

ikke i tide har haft dem med. Det er altså ikke blot for udlændingenes skyld, man skal gøre det som en venlighed, men det er også, fordi det vil være praktisk at have folk, der spiller en så stor rolle i kommunens liv, med inde i de praktiske forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

I fortsættelse af det, hr. Erhard Jakobsen kom med nu, vil jeg gerne spørge hr. Knud Lind og de øvrige, der er gået så stærkt imod, at indvandrerne, der har boet her i 3 år, får valgret til de kommunale råd, om de agter at drage den konklusion af deres indlæg – f. eks. hr. Knud Lind, der siger, at indfødsret og valgret hører sammen – at de vil stille forslag om, at den kommunale valgret skal fratages vore nordiske brødrefolk.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil nu sige hertil, at jeg mener, der er en vis forskel i sprogstammen mellem urdu og nordisk.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Så vidt jeg har opfattet det, og så vidt videnskaben opfatter det, er der betydelig større slægtskab mellem dansk og tysk og engelsk og hollandsk, end der er mellem dansk og finsk.

Formanden:

Ja, vi fortsætter sprogdebatten.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Når de nordiske statsborgere fik kommunal valgret, var det jo ikke alene begrundet i sproget, det var også begrundet i det, som man ellers altid råber op om, den fællesnordiske holdning. Derfor fik de valgret efter 3 år. Men jeg kan altså ikke se, at én fra Pakistan kan glide ind på samme konto – eller fra Bagindien, om man vil.

Formanden:

[Formanden]

Jeg ved ikke, hvad det er for et land, hr. Knud Lind tænkte på med Bagindien. Det kan vi få at vide senere.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Formanden har naturligtvis ret. Der er ikke noget land, der hedder Bagindien.

Måtte jeg også prøve at stille et spørgsmål til opklaring af denne sag? Jeg kan forstå, at når man kan gå med til, at de nordiske brødrefolk kan få valgret ved kommunalvalgene her i Danmark, så er det på grund af kulturen. Det er ikke længere noget med sproget, for det var man nødt til at forlade, da finsk og dansk ikke har så meget med hinanden at gøre. Nu skal folk altså inddeles. Danskere er i særklasse. Nordiske folk kommer i den næste klasse, mens f. eks. englændere er tredjeklassens. Jeg kan forstå, at de fra Bagindien – hvor det så måtte være – ligger i en sekundaklasse.

Formanden:

Vi skal snart give ordet til hr. Flygaard, men hr. Knud Lind har ordet først for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Når vi har talt om indfødsretten, så er det, fordi, som vi har sagt tidligere, det er helt fantastisk, at for at få lov til at opholde sig i Danmark fast – jeg ved, hr. Bernhard Baunsgaard mange gange løber op til fremmedpolitiet, men for at undgå at have hr. Bernhard Baunsgaard med deroppe – skal man have boet her i 7 år, og så skal man have kendskab til det danske sprog og til den danske kultur og indleve sig i den osv., men hvis man vil styre land og rige, så skal man blot have været her i 3 år, og der forlanges intet kendskab til kultur m.v.

For ligesom at sætte prikken over i'et nævnede jeg tidligere, at borgere fra tredje-lande, der var umyndiggjort, efter dette lovforslag kan få lov til at stemme her og er valgbare her.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg tror nok, jeg kan love formanden, at det bliver sidste gang, for det er vist en umulig opgave, jeg har påtaget mig her. Nu går hr. Knud Lind ud fra, at dette drejer sig om valgret til – for at citere hr. Knud Lind – at »styre land og rige«. Nej, det drejer sig såmænd om at være med til at bestemme, hvad der skal ske i et sogn eller en by. Det er det hele. Ikke noget med riget.

Flygaard (DR):

Det har også her i anden omgang været drøftet, om man burde kæde spørgsmålet om indfødsret sammen med spørgsmålet om kommunal valgret. Retsforbundet synes, at indfødsret er noget meget mere vidtgående, og derfor er det urimeligt at kæde spørgsmålet om valgretten og indfødsretten sammen.

Jeg kom til at tænke på en vis person, da jeg så hr. Knud Lind heroppe på talerstolen her i de sidste omgange, nemlig salig Frederik den Sjette, som sagde: »Vi alene vide, hvad der tjener til folkets bedste.« Det får mig til at gå et stykke tilbage i historien. Da adelen herskede herhjemme, regnede den ikke borgerskabet, for det var uvidende. Da borgerskabet efterhånden tiltvang sig en vis indflydelse og en vis magt, anlagde borgerskabet den samme betragtning over for bønderne. Sådan kunne man fortsætte, faktisk op til i dag.

Vi havde den samme problemstilling, da man i sin tid diskuterede, om kvinderne skulle have valgret. Det er næppe nogen tilfældighed, at de startede med at få valgret til menighedsrådene og endte med at få valgret til rigsdagen. Det er akkurat den samme debat, vi oplever her.

Her har vi altså set, at fremskridtspartiet søger tilbage til fortiden, når man skal tage stilling til fremtidens problemer.

Birthe Nielsen (SF):

Vi, der nogle gange har været vidne til hr. Knud Linds indstilling, ved, at han deler mennesker op i forskellige grupper. Der er altså nogle mennesker, der er mere værd end andre mennesker. Jeg synes egentlig, hr. Flygaard kom meget godt ind på det, og det er også sagt fra hr. Bernhard Baunsgaards side, at indvandrere i hvert fald er lige så gode mennesker som vi andre, med lige så store rettigheder.

[Birthe Nielsen]

I det spørgsmål, vi har til debat i dag, hvorvidt indvandrere skal have valgret til kommunale valg og også skal være valgbare, deler jeg bestemt ikke hr. Knud Linds bekymringer. Jeg mener tværtimod, at vi kunne gå meget videre, end vi har gjort, men det ligger ikke i lovforslaget i dag. Jeg tænker på den debat, som blev rejst her før jul om netop manglende rettigheder for indvandrere.

Det foreliggende lovforslag er et skridt på vejen til, at indvandrere får større indflydelse på deres egen hverdag, og det hilser vi med tilfredshed fra socialistisk folkeparti. At hr. Knud Lind og hans partifæller har den indstilling, som de nu engang har, kommer ikke bag på nogen her i folketinget. Det har vi været vidne til så mange gange, men dermed er ikke sagt, at hr. Knud Lind har ret i sine synspunkter, tværtimod, de må stå for hr. Knud Linds og hans partis egen regning.

Jeg har ikke fået svar fra indenrigsministeren vedrørende stillerlisterne. Jeg stillede et spørgsmål i mit første indlæg om formuleringen af det, der stod i lovforslaget om, hvor mange stillere der skal være på en liste. Der er sat en minimumsgrænse, men der er jo også sat en overgrænse. Jeg spurgte indenrigsministeren, om det virkelig er meningen ud fra det, som er lidt svært at forstå i lovtæksten, at man faktisk kan forlange 806 personer som stillere. Det fremgår nemlig ikke klart og tydeligt af lovforslaget. Det vil jeg godt bede indenrigsministeren lige give en forklaring på.

Formanden:

Hr. Knud Lind får ordet for endnu en kort bemærkning, og så har ministeren ordet. Man kan give korte bemærkninger i et rimeligt omfang, gør jeg opmærksom på.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Det var blot til den sidste taler, fra socialistisk folkeparti. Det, der undrer mig lidt i denne debat, er, at man ikke har tænkt sig en helt anden kombination. Det undrer mig også, at hr. Bernhard Baunsgaard, som ellers er meget kløgtig i så henseende, ikke har været inde på det. Man kunne have tænkt sig at gå en helt anden vej. Man kunne have tænkt sig, at man f. eks. valgte at sætte det antal år, som kræves for at få dansk indfødsret, ned f.

eks. fra 7 år til 5 år. Så kunne man give kommunal valgret og også valgret til folketinget efter 5 år. Jeg ved godt, at man fra centrum-demokraterne mener, der er stor forskel på, om man har valgret til folketinget eller til de kommunale råd.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg vil gerne starte med at sige til fru Birthe Nielsen, at jeg synes ikke, det er så vanskeligt at forstå det, der står i lovforslaget. Kommunalbestyrelsen eller amtsrådet kan efter forslaget fastsætte et mindstekrav til, hvor mange stillere der skal være, men de, der møder med stillerlisten – det parti eller den organisation, der møder med stillerlisten – må ikke møde med mere end det dobbelte antal af mindstekravet. Der er altså en overgrænse for, hvor mange der må være, men minimumskravet skal være opfyldt.

Jeg vil gerne sige til hr. Bundgaard Nielsen, at jeg beklager, hvis jeg har tillagt venstre synspunkter, som venstre ikke har. Jeg må have noteret forkert og hentet synspunkterne fra det konservative folkeparti og overført dem til venstre. Det beklager jeg at jeg har gjort.

Jeg skal ikke gå ind i nogen diskussion med hr. Knud Lind. Jeg vil bare give den konkrete oplysning – eller gentage det, jeg sagde på et tidligere tidspunkt – at der er omkring 46.000, inklusive de nordiske statsborgere, som vil kunne få valgret. Videre sagde jeg: de nordiske statsborgere er vel omkring $\frac{1}{4}$ af de pågældende, altså er der ca. 35.000, som vil få en ret, de ikke har i dag.

Man kan undre sig over, at hr. Knud Lind det ene øjeblik mener, at et forslag som dette, hvis det kom til afstemning i befolkningen, ville falde med et brag, men at der er en vældig politisk gevinst at hente ved at åbne mulighed for, at 35.000 mennesker fordelt over hele landet kan få lov til at stemme. Der er ikke særlig harmoni i de synspunkter, men jeg var lige ved at sige, at det er det jo så tit der ikke er.

Jeg vil gerne sige til hr. Erhard Jakobsen, at spørgsmålet om at skille, sådan at man siger ja til valgret, men nej til valgbarhed, det kan der svares på teknisk, og det kan der svares på politisk.

Jeg vil gerne først svare på det teknisk. Selvfølgelig kan man skille. Naturligvis kan

[Indenrigsministeren]

folketinget beslutte, at man har valgretten, men man har ikke mulighed for at blive valgt. Det gjorde folketinget ikke, da man indrømmede de nordiske statsborgere valgret og valgbarhed, da skilte man ikke, og derfor vil det i hvert fald rejse et spørgsmål, som er rejst også fra anden side under debatten i dag. Så må vi tage stilling til, hvad vi i givet fald skal gøre med de nordiske statsborgere, om de skal bevare retten til at kunne vælges eller den skal fratages dem. Der bliver altså på den måde en forskelsbehandling tilbage imellem nordiske statsborgere og ikke-nordiske statsborgere. Det er altså den tekniske side af sagen.

Den politiske del af besvarelsen vil jeg gerne give på denne måde: jeg kan ikke se, hvorfor vi ikke skal give mulighed for, at folk også skal kunne vælges. Jeg anser muligheden for, at der vil ske de skrækkelige ting, som hr. Knud Lind har forsøgt at udmale for os i dag, for at være meget, meget lille. Så lille, at jeg synes, det vil være urimeligt over for dem, som behersker dansk så godt, at de ville kunne begå sig på rimelig måde i en kommunalbestyrelse eller i et amtsråd, at man på grund af frygten for noget, som ingen af os egentlig tror kommer til at ske, skal tage muligheden for at blive valgt fra nogen, som vil kunne løse opgaven på tilfredsstillende vis. Det er jo det, der vil ske, hvis man søger at løse det forståelsesproblem, som hr. Knud Lind især har sagt der ville komme til at opstå.

Når det kommer til den politiske del af besvarelsen, er jeg altså meget betænkelig ved at gå ind i at skille valgret og valgbarhed.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil meget nødig stå for det synspunkt, at vi går ind for, at man vel skal have valgret, men ikke valgbarhed. Det lå der overhovedet ikke i mine bemærkninger. Mine bemærkninger gik ud på, at man kunne stille forskellige betingelser for valgret og for valgbarhed. Det behøvede ikke være nogen betingelse for valgret, at man havde kendskab til det danske sprog – eller lad os sige et nordisk sprog – men det var en betingelse for valgbarhed. Det var sådan, det var formulert. Jeg synes udmærket, man kan sige: til et

nordisk sprog, for forudsætningen for uden videre at give nordmænd og svenskere adgang er i hvert fald, at man ved, at de kan de sprog, og finner forstår jo normalt svensk. At de ikke kan tale det, er en anden sag, men de forstår det normalt.

Det er ikke centrum-demokraternes principielle holdning, men det var i et forsøg på at imødekomme den indvending, der er imod at give valgret, at vi sagde: skulle den indvending endelig have nogen gyldighed, så går den på valgbarheden og ikke på valgretten. Det var det, vi gerne ville have frem. Jeg ved nok, at det ikke hører hjemme under det økonomiske forlig, men derfor kan centrumdemokraterne jo godt give regeringen et godt råd også på dette punkt.

(Kort bemærkning).

Flygaard (DR):

Retsforbundet mener, at det nok må være meget farligt at begynde at opstille nogle kvalitetskrav, således at der reelt bliver forskel på det at vælge og det at blive valgt. Der bør være identitet helt igennem, og det må overlades til vælgerne at bestemme, hvem de vil have valgt blandt dem, der kan vælges.

Vi skal ikke tilbage til et system, som vi har haft i tidligere tider, om end med omvendt fortegn. Går vi tilbage i historien, vil man huske, at vi engang i tidernes morgen for omkring 130 år siden havde en regel om, at man kunne stemme, når man var fyldt 30 år, og så fik man en regel om, at man godt kunne være valgbar, når man var fyldt 25 år. Det hang sammen med, at der var en række unge nationalliberale håb, som skulle have chance for at komme ind i rigsdagen. Denne sondring skulle vi ikke gerne tilbage til med omvendt fortegn.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Det skal være en kort bemærkning til ministeren, der kom ind på de betænkeligheder, jeg har fremført angående det foreliggende lovforslag, i særdeleshed for så vidt angår udlændinge. Jeg vil sige til ministeren, at de betænkeligheder kommer fra betænkning nr. 903 af 1980 om revision af lov om kommunale valg. Nogle af de ting, som ministeren ikke svarede på, var det, der stod på side 27

[Knud Lind]

angående de umyndiggjorte, hvor man har en aftaleordning mellem de nordiske lande. Det er også til hr. Bernhard Baunsgaard. Her er også en lille forskel. Umyndiggjorte personer fra Fijioerne osv. kan altså stemme her efter dette lovforslag. Spørgsmålet om gensidighed er heller ikke afklaret. Det fik vi heller ikke noget svar på.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Bare for at det ikke skal være usagt: det er rigtigt, at det teknisk er umuligt at følge med i, om der ind imellem skulle være en enkelt fremmed statsborger bosiddende her i landet, som hjemme er blevet umyndiggjort. Det er rigtigt, at det er teknisk næsten umuligt, men der er alligevel et spring derfra og til at ville gøre det til et problem, et problem for befolkningen og et problem for folketinget, om der skulle findes 2-3-4 stykker her i landet, som ikke er myndige efter deres hjemlands love, men som altså teoretisk kan møde op i et dansk valglokale og lægge en stemme i vægtskålen. Det er da fuldstændig rigtigt, at man har gjort opmærksom på i betænkningen, at der er tekniske problemer, men det er en hæderlig betænkning, der gør opmærksom på både det, der er problemer i, og det, der ikke er problemer i. Men at gøre det til et problem for folketinget og for befolkningen og noget, der skal tale imod forslaget, at vi løber en risiko for, at 3-4 mennesker, som strengt taget ikke burde kunne stemme, måske får en mulighed for at stemme, det synes jeg alligevel er at gå for vidt.

Formanden:

Ja, man har jo ikke bopælspligt på talerstolen. Hr. Knud Lind har ordet for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg skal sige til ministeren, at de problemer, jeg har fremhævet, er alle sammen taget ud af den betænkning nr. 903. Det er da rigtigt, at der ikke ville være nogen problemer med, om umyndiggjorte kunne stemme her i Danmark til de kommunale valg, hvis der kun havde været ét parti, nemlig socialdemokratiet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til civilforsvarslov.

(Lovforslag nr. L 101. Fremsat 11/12 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Erik Andersen (S):

Dette lovforslag drejer sig hovedsagelig om det kommunale civilforsvar og det kommunale brandvæsen.

Jeg opfatter lovforslaget som et forsøg på at understrege kommunalbestyrelsens ansvar for det kommunale beredskab såvel i fredstid som under krigsforhold, især i områder, hvor disse foranstaltninger har været anset for venstrehåndsarbejde og måske derfor er for sømte.

Lovforslaget indebærer samtidig en omlægning af finansieringen af visse kommunale civilforsvarsforanstaltninger, og forslaget, som baserer sig på en betænkning fra 1979 om civilforsvar og brandvæsen, hænger sammen med to andre lovforslag, der også er til første behandling i dag, nemlig om en ændring af lov om sygehusvæsenet og af brandloven.

Jeg skal under henvisning til forretningsordenens § 11 undlade at gå i enkeltheder, men jeg har hæftet mig ved, at civilforsvarsstyrelsen er anmodet om at iværksætte planlægning vedrørende bl.a. beredskabet mod kemiske kampmidler, varslingsystemer og beskyttelsesrum. Jeg har også med tilfredshed bemærket, at civilforsvarsloven nu tilføjes de nye bestemmelser for civilbefolkningens sikkerhed under væbnede konflikter, som i 1977